

Ekskursion til Oxbøl og Give-Brande egnen 20-21 september 1997

(og forekskursion 19. september til Snoghøjgård Park og Mørkholt sommerhusområde).

Lørdag 20. september, Oxbøl Statsskovdistrikt

17 af foreningens medlemmer mødte op på parkeringspladsen ved løvklitterne i Kærgård Klitplantage, hvor statsskovrider Ulrich Lorenzen og klitplantør Helge Nielsen bød selskabet velkommen og gav en oversigt over egnens naturhistorie og klitplantningens begyndelse. Derefter fortsatte vi ind i løvklitterne til et punkt nær AStore Løvklit@ med vid udsigt ud mod havet og ind over land. Af dette område er 40 ha totalfredet. Det helt specielle ved løvklitterne er egekrattene som dækker dem, og på en måde holder dem sammen. Lars Feilberg har i Årsskriftets bind 3, I fra 1968 givet en meget spændende beskrivelse af løvklitterne ved Kærgård og af de undersøgelser han gennemførte der i 1960'erne (side 7 - 44). Når egne springer ud om foråret sker det i et slags lappetæppemønster, hvor udspring (og blomstring) inden for hver lap sker samtidigt og med samme farvetoning, mens der kan være væsentlig forskel i udspringstid mellem de enkelte lapper. Grupper med samme udspringstid kan omfatte op mod 40 kvadratmeter.

Ved udgravning af et sådant område viste Lars Feilberg at denne ensartethed skyldes klondannelse fra en fælles grundstamme som er blevet dækket ved gentagne sandfygninger og hvor de overføgne grene i træets krone har sat rødder og dannet nye individer, mens de nederste dele af det gamle træ efterhånden er formuldet (illustreret på side 28 i artiklen). I de østlige dele af krattet på lidt lavere bund er træerne op mod 6 - 7 m høje.

Der blev tidligere indplantet nåltræer (bjergfyr, sitkagran, østrigsk fyr og skovfyr) i løvklitterne og en del gamle træer findes stadig. Disse og deres naturlige afkom, især af bjergfyr skal gradvist fjernes. Kun enebær får lov til at vokse i det fredede område.

Bjergfyr var den af de benyttede træarter, som klarede sig bedst i klitten og som efterhånden blev plantet over meget store områder langs vestkysten. Først og fremmest den flerstammede fra den midterste del af Alperne, men også den enstammede, eller såkaldt fransk bjergfyr, blev efterhånden plantet i stort omfang. Udskiftning og foryngelse af disse bjerfyrtræpper er en af de store opgaver, som klitdistrikterne skal løse i de kommende år. Vi så et forsøg på indplantning af skovfyr. I striber var 5 rækker bjergfyr erstattet med 3 rækker skovfyr, som nu, efter 15 år, var ved at være på højde med de tilbageværende bjergfyr. I samme bevoksning var indblandet både østrigsk fyr, *P. nigra*, og contortafyr, *P. contorta*. Contortafyrren er næsten blevet opgivet, fordi den er grovgrenet og knastet, og fordi den vælter, så snart man begynder at hugge i den. For at

bryde det monotone nåletrædække vil indplantning af eg blive forsøgt i områder med værnsskov. Hovedtræarten i produktionsbevoksningerne på den bedre jord vil fortsat være sitkagran. Den trives godt nær Vesterhavet, mens rødgranen ikke kan tåle saltnedslag og slet ikke plantes herude. I Vrøgum plantage så vi en 60 år gammel meget sund bevoksning af sitka, som var klar til afdrift. Hovedparten aflægges til langtømmer og topdelen til cellulose. Der er meget lidt rodfordærversvamp i sitkabevoksningerne. Distriktet har landets største fritlevende kronvildtbestand. Kronhjortene går sjældent på sitkagranen, mens jævnaldrende ædelgran angribes. Både sitkagranen, ædelgranen og en jævnaldrende bestand af skarntydegran (*Tsuga heterophylla*) foryrer sig naturligt på distriktet.

Frokosten blev indtaget på en skråning ved Hans Nielsen=s Have. Omkring 1870, tyve år før Vrøgum Plantage blev påbegyndt havde Hans Nielsen på dette sted gravet sig ned gennem sandet til den gode jord og anlagt en planteskole i hullet. Flere gamle træer af birk, østrigsk fyr og skovfyr stod endnu tilbage.

Ål Plantage ligger på overføjget bakkeø. 300- 400 ha af plantagen fungerede fra 1945 til 1949 som lejr for 40.000 flygtninge fra Østtyskland. I vestsiden af plantagen er der plantet en del løvtræ, og vi så fine ca. 60 år gamle bevoksninger af bøg og eg (2. generation på stedet) og store træer af douglasgran og almindelig ædelgran. Ved skovridergården står to gamle ædelgraner, som blev bestemt til *A. nordmanniana*. De ældste træer i plantagen blev plantet af proprietær Stockholm omkring 1880, før staten købte de ca 600 ha, som plantagen dækker. Bl.a. stod der fra denne tid østrigsk fyr, mens de ældste ege stammede fra 1897. I dette område så vi også en del glansbladet hæg, *Prunus serotina*, som i flere af plantagerne udgør et problem for distriktet ved at så sig alt for villigt. De bliver med store omkostninger holdt nede ved stævning. Her kunne man måske overveje om man skulle skele til AForordning angående de Kongelige Skove og Tørvemoser udi Danmark@ fra 1781, som i femte afdeling AOm Skovs Opelskning@ siger: @Ved dette Arbeide skal der fornemmelig stræbes, at følge og understøtte Naturen i dens Virkninger@. Umiddelbart under står der i punkt 6: ADer maae og gjøres små Forsøg med saadanne fremmede Træe=arter som man har Anledning at vente Fordeel af her i Landet@. Fuglekirsebær er på vej ind i dansk skovbrug, måske glansbladet hæg også kunne bruges. Det kan blive et stort træ, og med de rette provenienser kunne det muligvis også producere et værdifuldt ved (som i Østamerika, hvor det benyttes til fremstilling af finere møbler).

En stor del af Ål plantage var tilplantet med skovfyr, som havde tydelig forskellig udvikling i de forskellige afdelinger, fra smalt pyramideformet krone til flad parasolformet. En gammel

bevoksning var tyndet og underplantet med weymuthsfyr (*Pinus strobus*). En indheg- net pyntegrøntkultur af nordmansgran var plantet efter dybpløjning til ca 80 cm, for at elimi- nere ukrudtfrøbanken og dermed undgå kemisk renholdelse i plantningens etableringsfase. Trods den hårdhændede jordbearbejdning betegnes dette som miljøvenligt skovbrug.

Besøget sluttede i Bordrup Plantage, hvor vi fra toppen af en meget stor parabelklit så ud over næsten uendelige flader af meget vellykkede og tætte bevoksninger af bjergfyr. Øst for parabeln lå resterne af de tidligste plantninger, startet af Poul Hansen og Hans Poulsen i 1850erne med en række forskellige arter (som de måske har fået fra Snoghøj Planteskole, hvor H.C. Riegels på den tid var postmester og planteskolemand). Fra den tid står flere østrigsk fyr, skovfyr, almindelig ædelgran, birk, stilkeg og enkelte rødgraner (som vi ikke så).

Formanden takkede de to ekskursionsværter for en veltilrettelagt, meget oplysende og spændende ekskursion og overrakte planter og guide-bog fra Arboretet i Hørsholm.

Søndag 21. september besøgte Lønå Planteskole, mellem Give og Brande

Ejeren Erik D. Christensen, tidligere skibsmægler, har specialiseret sig i sjældne vedplantearter og -sorter. disse blev levende og med vid kommenteret under gennemgangen af planteskolen. Særligt bemærkedes: *Alnus glutinosa* >Imperialis=, rød-el med indskårne blade, *Cercidiphyllum japonicum* var. *magnificum* >Pendulum=, *Crataegus laevigata* >Punicea= enkeltblomstret rødtjørn, *Rhamnus frangula* >Aspleniifolia=, fligetbladet tørst samt flere sorter af *Ginkgo biloba*. Fra planteskolens righoldige beholdningsliste kan dsuden nævnes: *Baccharis magellanica*, *Cassinia fulvida*, *Cassinia vauvilliersii*, *Chiliotrichum diffusum*, *Cercocarpus montanus*, *Disanthus cercidifolius*, *Fremontodendron californicum*, *Hypericum frondosum* og *Styrax obassia*.

Den medbragte frokost blev indtaget i planteskolens ekspeditionshal med tilskud af drikkevarer og æbler fra Erik Christensen. Som tak for en indholdsrig formiddag fik Erik Christensen overrakt to libanonceder fra Arboretets planteskole i Hørsholm.

Derefter kørte deltagerne til Lille Malunds Have nær Kløvborg, hvortil Erik Christensen havde betalt entre. Her har Stinne og Bent Schwarze Gregersen på 2 tdr. ld. flad og sandet landbrugsjord siden 1965 anlagt et - eller i virkeligheden flere - imponerende haveanlæg: den oprindelige have i engelsk stil, en rosenhave med engelske roser sammen med udvalgte stauder og endelig en japansk have. I haverne indgår stenbede og vandpartier. Af dendrologisk interesse bemærkedes især: *Acer palmatum* >Shishigashira=, *Cephalanthus occidentalis*, *Cercidiphyllum*

japonicum var. *magnificum* >Pendulum=, *Cytisus nigricans* >Cyni=, *Euonymus sachalinensis*, *Hydrangea quercifolia*, *H. paniculata* >Kyushu=, *H. involucrata*, *Rhododendron bureavii*, *R. campanulatum*, *R. wiltonii*, *R. yakushimanum*, *R. adenogynum*, *R. oreotrephes* og *R. nipponicum* (alle rhododendron i forbavsende god vækst og udvikling), *Phyllostachys aureosulcata* >Spectabilis=, *Sorbus scalaris*, *Stephanandra tanakae*, *Vitis coignetiae* (med de meget store blade). Der findes også et stort antal spændende stauder, bl.a. *Tropaeolum speciosum* (lykkedes efter 10 års forsøg), *Eupatorium urticifolium* og *E. maculatus*, *Gentiana makinoi* og *Aeonium arboreum* >Zwartkop= (den sidstnævnte må i hus om vinteren).

I tilknytning til haven var der indrettet et plantesalg med bl.a. smukke og interessante arter fra haven. Her sluttedes ekskursionen med tak til havens ejere og overrækkelse af planter fra Arboretets planteskole i Hørsholm og en guide-bog over Arboretet.

Forekskursion til Snoghøjgård Park, Mørkholt v. Vejle Fjord fredag 19. september 1997

Snoghøjgård Park.

Gartner Bent Jensen viste rundt i den gamle park, hvor en byggeforening i Fredericia planlægger et større byggeri. Parken var stærkt tilgroet. Ved indgangen lå stammen af et gammelt nåletræ (sikkert *Abies*) hvor vi kunne tælle 105 årringe. De øvrige ældste træer på stedet er sikkert plantet nogenlunde samtidigt, i slutningen af 1800-tallet.

Kammerherre H. C. Riegels oprettede i 1840erne en planteskole på sin ejendom Snoghøj Færggård og stiftede i 1842 Haveselskabet for Jylland, Fyn og Slesvig. Han engagerede sig også i tilplantningen af klitten i 1850erne (med et utal af arter, af hvilke de allerfleste meget hurtigt gik ud). Riegels døde i 1861. De gamle træer i den nuværende park er næppe gamle nok til at være fra Riegel=s tid, men kan stamme fra en videreførelse af planteskolen eller det parkanlæg, som Riegel sikkert har startet. Træer i parken: *Platanus acerifolia*, H= 28 m, D_{1,3} = 120 cm, *Taxodium distichum*, H= 23 m, D= 84 cm, *Ilex aquifolium*, H= ca 10 m, D= 36 cm, *Quercus rubra*, H= 25 m, D=113 cm, *Larix decidua*, H= 29 m, D= 102 cm, *Magnolia acuminata*, 2 ekspl, H= 28 m, D= 98 cm, *Liriodendron tulipifera*, H= 27 m, D= 121 cm (træet er hult, men sundt og kraftigt), *Betula* sp., *Chamaecyparis pisifera*, *C. lawsoniana*, *Thuja occidentalis*, *Thujopsis dolabrata*, *Prunus* sp. (som spredte sig ved rodsrud nær tulipantræet), *Rubus spectabilis*.

Bent Jensen vil arbejde for at de gamle træer bliver skånet i forbindelse med byggeriet.

Mørkholt sommerhusområde øst for Børkop ud mod Vejle Fjord.

I en have voksede en *Araucaria araucana*. I sommeren 1997 var træet 11,35 m høj og 32 cm i diameter v 1,3 m. Der kunne tælles 27 grenkranse, og træet skønnedes at være mellem 55 og 60 år gammelt (måske Danmarks største *Araucaria*). I en have ca. 200 m længere mod nord stod et jævnaldrende træ, 6 m højt med paraplyformet sammentrykt krone og diameter på 33 cm.

Poul Søndergaard/Helge Vedel